Порівняльна характеристика Устини і панночки (за повістю «Інститутка»). 9 клас

«Інститутка» — це перша в українській літературі соціальна повість, глибоко реалістичний твір, що змальовує відносини між кріпаками та панами. Письменниця показала нестерпне становище селян, яке є наслідком жорстокості і бездушності кріпосників, зобразила наростання народного гніву. Жінка-письменниця створила правдиві образи молодих дівчат, — представниць протилежних соціальних верств, що існували в Україні того часу — панів і кріпаків.

У повісті Марко Вовчок протиставляє образи дівчиии-кріпачки Устини і молодої пані. Назва твору наштовхує нас на думку, що головна героїня повісті — освічена поміщиця. «І що ж то за хороша з лиця була! Здається, і не змалювати такої краси!» — це враження від зовнішності панночки. Але за красивим обличчям ховається егоїстична людина, якій байдужі страждання інших. Неначе товар, відбирає панночка серед дівчат найкращу. Вся її приємність та краса відразу кудись зникають, коли нова господарка трохи обзнайомилася в бабусиному маєтку. Панночка починає кричати та лаятися на дівчат, а її обличчя спотворює нелюдська лють.

Життєві шляхи звели панночку-інститутку та кріпачку Устану. Розповідь ведеться від імені Устини. Це проста селянська дівчина. «Я весела», — каже вона про себе. За вдачею Устина лагідна і життєрадісна. Дівчина всім бажає добра і щастя. Її душа відкрита до всього прекрасного. Устина любить сонце, квіти. Їй хочеться вирватись з неволі: «Весело бачити степ, поля красні… Любо на волі дихнути! Коли б воля, заспівав би…». Але Устина тільки мріє про свободу, вона покірна панам, терпляче зносить знущання вередливої інститутки. Навіть після того, як панночка її побила, вона не тримає зла на неї, а тільки дивується. Добра та чиста дівчина все прощає.

Устина від природи розумна, спостережлива і працьовита. Вона близько до серця бере страждання друзів і намагається їм допомогти.

Ця неписьменна селянка тонко сприймає навколишню природу: «Вітрець шелесне та принесе у віконце мені пахучий бузок…». Устина дуже любить дітей. Вона щиро та глибоко кохає парубка Прокопа. Хоч подружнє життя в тих умовах їй повного щастя не принесло, але стало легше: «Зійдешся з ним — весело й любо; усе лихо забуду…». Душа дівчини прекрасна та чиста, позбавлена будь-якого зла, ненависті.

Інститутка — морально обмежена людина. Вона вважає, що, крім французької мови, музики і танців, нічого не потрібно у світському товаристві. Все інше називає дурницею, а

навчання — мукою. Вона майже пишається своїм неуцтвом. Головне — вигідно вийти заміж, а для цього, вважає панночка, багато знань не знадобиться.

Підлещуючись до бабусі, панночка випрошує «по новій моді убрань хороших», умовляє влаштовувати бенкети і запрошувати багатих паничів. Адже їй потрібен чоловік з маєтками, щоб не знати турботи й бути повновладною господинею. Та сталося так, що закохалася інститутка в полкового лікаря. Але це «кохання» було примхою з самого початку. Молода поміщиця виявила сухий й точний розрахунок навіть у такій справі, як кохання.

На хуторі вона показала себе жорстоким, свавільним і лютим експлуататором. Необмеженість влади над кріпаками підігрівала її деспотизм, а жадібність переходила у зажерливість.

Психологічну характеристику інститутки доповнює її мова, груба і лайлива при звертанні до кріпаків: «Чого сунешся?». А до багатих вона «ляскотить по-пташиному». Устина ж завжди лагідна до всіх.

Типовий образ — це художнє узагальнення, подане у вигляді конкретної особи. Устина — це типовий образ кріпачки, тому що її індивідуальні якості поєднані з рисами, характерними для більшості кріпаків: покірність, доброта, моральна чистота. Інститутка є типовим образом кріпосниці. Адже часто навіть людина освічена, отримуючи необмежену владу над іншою людиною, морально скалічується, стає черствою й жорстокою. Якщо ж кріпосник такий слабохарактерний, як полковий лікар, чоловік панночки, він не може протистояти деспотизмові інших, захистити людей, до яких він прихильний. Адже лагідний колись пан дозволяє бити стареньку бабусю, відправляє Прокопа в солдати.

Марко Вовчок доводить, що навіть освічений кріпосник залишається експлуататором.